

Józef Borzyszkowski

"Komunikaty Warmińsko-Mazurskie" – jubileuszowy numer "250"

Acta Cassubiana 8, 334-337

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Józef Borzyszkowski

„Komunikaty Mazursko-Warmińskie”

– jubileuszowy numer „250”

Olsztyński ośrodek naukowy w powojennych dziejach miasta, regionu i Rzeczypospolitej konsekwentnie i pięknie reprezentuje m.in. kwartalnik „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”. Ten współczesny wspólny organ Towarzystwa Naukowego i Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie oraz Stacji Naukowej Polskiego Towarzystwa Historycznego w aktualnej stolicy Warmii oraz Województwa Mazursko-Warmińskiego, narodził się przed 60 laty jako „Komunikaty Działu Informacji Naukowej” Instytutu Mazurskiego, przekształcony 10 lat później do obecnej postaci, w jakiej pierwszy numer ukazał się w 1957 roku, przy zachowaniu numeracji ciągłej poprzednika. Był to nr 1 (56).

Grono jego twórców od początku do dziś reprezentuje głównie środowisko historyków związanych w różnym stopniu z Olsztynem, ale w swoich badaniach skupiających się na przeszłości nie tylko ziem Polski północno-wschodniej, której poświęcone jest – zgodnie z podtytułem – to czasopismo. Można powiedzieć, że wielu z nich niemal na równi interesowała i interesuje także historia Polski północno-zachodniej. Dotyczy to przede wszystkim głównych redaktorów i patronów, przewodniczącego Rady Redakcyjnej tego czasopisma. Wystarczy przywołać nazwiska pierwszego redaktora – profesora Tadeusza Cieślaka i aktualnego przewodniczącego Rady – profesora Mariana Biskupa. Po T. Cieślaku czasopismo to do 1981 r. redagowali: Emilia Sukertowa-Biedrawina (1958-1970) i Janusz Jasiński. 25 lat temu w miejsce dotychczasowego Komitetu powołano Radę Redakcyjną, do której nadal m.in. należy profesor J. Jasiński oraz Zespół Redakcyjny z profesorem Wojciechem Wrzesińskim jako redaktorem i sekretarzem redakcji, którym od 1975 r. jest dr hab. Bohdan Łukaszewicz. W skład Rady Redakcyjnej aktualnie obok w/w wchodzi: Tadeusz Filipkowski, Józef Judziński, Roman Marchwiński, Władysław Ogrodziński i Edmund Wojnowski. Do grona redaktorów obok W. Wrzesińskiego i B. Łukaszewicza należy Jerzy Sikorski.

W inauguracyjnym jubileuszowym numer słowie „Od Redakcji” napisano, iż w ukształtowanym przed ćwierćwieczem składzie twórców czasopisma „jedynie śmierć czyniła zmiany. (...) odeszli kolejno w pełni sił twórczych: Edward Martuszewski, Stanisław Szostakowski, Jan Powierski i Bogdan Koziello-Poklewski”. Można powiedzieć, iż jubileusz czasopisma jest także świętem jego twórców – żywych i umarłych, którym my, czytelnicy, winniśmy szczególną wdzięczność.

250 nr „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” ma niezwykajny układ – strukturę wewnętrzną. Brak w nim typowych działów periodyku naukowego, choćby recenzji. Zawiera niemal wyłącznie dość monotematyczne artykuły, poświęcone obrazowi ziem pruskich w różnego rodzaju źródłach pisanych, powstałych w różnych okresach dziejów – od średniowiecza po czasy najnowsze. Są one „w części plonem ostatniej konferencji z cyklu »Życie codziennie na dawnych ziemiach pruskich, spotkań organizowanych od 1996 r.» – Niestety, nie dowiadujemy się z tekstu „Od Redakcji”, kiedy i gdzie konferencja ta miała miejsce i jaki był jej temat przewodni...

Zawartość jubileuszowego numeru „Komunikatów...” sygnalizuje w niewielkim zakresie jego spis treści. Prezentowany numer obejmuje następujące artykuły: Marek Radoch, *Ziemie pruskie w oczach Gilberta de Lannoy*; Janusz Hochleitner, *Ziemia pruska w przekazach hagiograficznych poświęconych św. Wojciechowi (do końca XV wieku)*; Bernadetta M. Puchalska-Dąbrowska, *Literacki obraz ziem pruskich w angielskich relacjach pamiętnikarskich z XVI-XVIII wieku*; Andrzej Korytko, *Ziemie pruskie we wspomnieniach Johna Fowlera – sekretarza angielskiej misji dyplomatycznej w 1635 roku*; Irena Makarczyk, *Relacja biskupa Michała Stefana Radziejowskiego do Rzymu z 1685 roku o stanie diecezji*; Adam Perłakowski, *Prusy Królewskie w latach 1703-1704 w opisie Johanna Wendela Bardiego*; Filip Wolański, *Swój dla obcych – ziemie pruskie w „Początkach krajopisarstwa...” Jana Pawła Edlinga na tle osiemnastowiecznych opisów Prus Królewskich w podręcznikach geograficznych*; Stanisław Achremczyk, *Ziemie pruskie w oczach Ignacego Krasickiego*; Piotr Grabowski, *Szczegółowa topografia Prus Wschodnich na mapie Fryderyka Leopolda Schröttera (1796-1802)*; Janusz Małek, *Życie codzienne królewskiej Albertyny w początkach XIX wieku w świetle pamiętnika studenta z Pomorza Zachodniego Karola Bogumila Rehsenera*; Grzegorz Świdorski, *Obraz Prus Wschodnich w świetle relacji podróżników polskich z ziem zaboru rosyjskiego z pierwszej połowy XIX wieku (1815-1850)*; Małgorzata Sztąberska, *Prusy Wschodnie w warszawskiej prasie etnograficzno-historycznej drugiej połowy XIX wieku.*; Jerzy Kielbik, *Przestępczość na Warmii w świetle doniesień „Gazety Olsztyńskiej” na przełomie wieków*; Jan Chłosta, *Druga wojna światowa we wspomnieniach autorów związanych z Prusami Wschodnimi.*

Tytuły tychże artykułów zdradzają fakt, iż sygnalizują one materiał źródłowy dotyczący obrazów zarówno wszystkich ziem pruskich, łącznie z Prusami Królewskimi, jak i osobno Warmii, czy też najczęściej samych Prus Wschodnich.

Świadomie używam tu słowa sygnalizują, gdyż główny walor tych tekstów widzę w wskazaniu jedynie, a nie w pełnym wykorzystaniu zawartości źródeł, najczęściej jednostkowych, na których bazują autorzy tekstów. Towarzyszący zasadniczym tekstom aparat naukowy – przypisy, stanowią bezcenną pomoc bibliograficzną dla zainteresowanych dalszym badaniem sygnalizowanej problematyki. W niektórych przypadkach autorzy zawartych w „Komunikatach” artykułów już wcześniej opublikowali pokrewne opracowania na innych łamach, wzbogacając w istotny sposób polską historiografię, dotyczącą nie tylko Prus Wschodnich. Dotyczy to między innymi Stanisława Achremczyka i „współsprawcy” jego tekstu bpa Ignacego Krasickiego oraz Piotra Grabowskiego i twórcy mapy Prus Wschodnich i Zachodnich – F.L. Schröttera.

Wszystkie artykuły mogłyby być przedmiotem osobnej prezentacji, a i dyskusji. Ich tytuły sygnalizują większe bogactwo spraw i pytań, na które czytelnik chciałby znaleźć odpowiedź, a sam autor zapewne mógłby napisać często osobną monografię. Stąd też można je potraktować jako kolejne przybliżenie do nowego i wielkiego dzieła, (a może i kilku), które mogłoby nosić tytuł „*Obraz ziem pruskich w relacjach podróżników a wspomnieniach ich mieszkańców – od średniowiecza po czasy najnowsze*”.

Czasy najnowsze wyśmienicie sygnalizują teksty Jerzego Kielbika i Jana Chłosty. Szczególnie ten drugi – ostatni artykuł w prezentowanym zbiorze, zawiera bogactwo wskazań bibliograficznych i swoistych inspiracji do dalszych badań, nie tylko historyków polskich. Wciąż bowiem pozostaje aktualne spostrzeżenie dotyczące odmiennego widzenia i prezentowania obrazu dziejów kraju i życia codziennego wielokulturowych Prus Wschodnich czy Zachodnich po stronie polskiej i niemieckiej. Jan Chłosta swój ciekawy artykuł kończy akapitem – refleksją: „*Wspomnienia i relacje mieszkańców Prus Wschodnich z II wojny światowej stanowią ważny fragment opisu dziejów tej ziemi. Obejmują przeżycia Polaków, Niemców, których losy były i różne i podobne. Zwłaszcza w ostatniej fazie działań zbrojnych, kiedy zakorzenieni tu Niemcy płacili daninę krwi za wywołaną przez Hitlera wojnę. Rzekomo w imię sprawiedliwości właśnie tu odbywało się wyrównanie krzywd*”.

Temat owych krzywd i tzw. sprawiedliwości dziejowej zapewne długo pozostanie jeszcze problemem dzielącym niekiedy Polaków i Niemców. Jednakże znajomość tych spraw może doprowadzić do pełniejszego, wzajemnego poznania losów jednych i drugich, a z czasem do zbliżenia i wyciągnięcia być może nauki z historii.

Cała zawartość zaprezentowanego tu numeru „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” może być także przedmiotem osobnego opracowania... Warto podkreślić, iż wszystkie artykuły zostały wzbogacone może nazbyt króciuchnymi „Zusammenfassung”- „Übersetzt von Magdalena I. Sacha.”, jak również sam numer w „Inhaltsverzeichnis” i „Содержание” oraz „Spis treści za rok 2005” – również

w wersji niemieckiej i rosyjskiej. Ponadto redakcja zadbała o wykaz „Autorzy rocznika 2005”.

Wszystkim – redaktorom i autorom „Komunikatów Mazursko-Warmińskich”, dziękując za 250 numerów, życzymy dalszej systematycznej i owocnej działalności – m.in. poszerzenia kręgu współtwórców i czytelników.